

Tóth Ágnes

Interjú Dr. Takács Ildikóval, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Ergonómia és Pszichológia Tanszékének tanszékvezető egyetemi docensével

Dr. Takács Ildikó 1986 óta tanít a felsőoktatásban, tanárképzésben, mérnökképzésben és pszichológusképzésben. Kiemelt területként foglalkozik a karriertervezéssel és a felsőoktatás pszichológiai kérdéseivel, egyebek között a diáktanácsadással és a hallgató magatartással. Szakmai projektjei közül kiemeltek a következők: a BME diáktanácsadó szervezet létrehozásának, szervezeti kialakításának vizsgálata; FEFA projekt keretében kutatások az egyetemi diáktanácsadó szervezet kialakításának lehetőségeiről és működésének formáiról; valamint közös kutatás a kanadai Simon Fraser University-vel (Vancouver) a hallgatói lemorzsolódás és a tanulmányi sikeresség kapcsolatáról. Szakmai tagsággal rendelkezik a következő hazai és nemzetközi szervezetekben: Magyar Pszichológiai Társaság, Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA), European Association of Work and Organizational Psychology, International Association of Applied Psychology, International Association of International Education. Dr. Takács Ildikót szakmai életpályája kiemelt eredményeiről és a pályatanácsadásról kérdeztük.

Milyen főbb eredményeket emelne ki szakmai életpályája során?

A szakmai életpályám egy elég kanyargós életpálya. Alapvégzettségemet tekintve magyarországi általános iskolai tanár vagyok. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szereztem pedagógia szakos előadó és okleveles pszichológus végzettséget, és le is doktoráltam 1992-ben. Majd a Budapesti Műszaki Egyetemen folytattam tanulmányaimat, ahol elvégeztem a munka- és szervezetpszichológiai szakirányú továbbképzést és 2000-ben PhD fokozatot szereztem, 2011-ben habilitáltam az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.

Már annak idején – amikor *Nyíregyházára a Tanárképző Főiskolára* jártam – foglalkoztam

Dr. Takács Ildikó

munka- és szervezet pszichológiai szakpszichológus

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék, tanszékvezető egyetemi docens

pályaválasztási tanácsadással, üzemi szakkörök keretében. Akkor még nem nevezték ilyen korszerűen, de már akkor is kapcsolatban voltam olyan pszichológussal, aki a pályaválasztás pszichológiai hátterét biztosította az akkori Pályaválasztási Tanácsadó Intézetben.

PORTRÉ

Pályámat egy építőipari vállalatnál kezdtem, ahol oktatási és személyzeti előadóként dolgoztam csaknem hét éven keresztül. Feladatom volt az ösztöndíjasok ügyeinek intézése, szakmai gyakorlatok szervezése. Nagyon jó tanulási idő volt ez számomra. A kollégáim szokták emlegetni, hogy dolgoztam „valódi” munkahelyen is. Sokféle, egy szervezet működésével kapcsolatos hasznos információt szereztem ezen idő alatt: szakmai tevékenységek szervezésével és megvalósításával ismerkedtem meg, az előkészítéstől az átadásig számos folyamatot végig tudtam kísérni.

Néhány év elteltével átkerültem egy egészségügyi intézménybe, ahol lehetőségem volt oktatási tapasztalatot szerezni és pszichológiát tanítani, majd ezt követően kerültem be a felsőoktatásba, a Nyíregyházi – akkor még Bessenyei György Tanárképző – Főiskolára. Számomra nagyon izgalmas helyzet volt, hogy az egykori tanáraimmal dolgozhattam együtt. Az egész életpályámat végigkísérte, és segítette Kerekes Imréné főiskolai docens. Örülök, hogy mesteremnek vallhatom őt. Az első doktori értekezésemben foglalkoztam azzal, hogy az iskola mennyire készíti elő a gyerekek pályaválasztását: melyek azok a tevékenységek, amelyek a pályaválasztásban segítséget adnak, és hogyan lehet ezt jól szervezni.

Szakmai pályafutásom következő állomásként kerültem a Budapesti – akkor még – Műszaki Egyetem Ergonómia és Pszichológia Tanszékére, ahol jelenleg is dolgozom. Ez egy teljesen új világ volt számomra. Bölcsész gondolkodásmóddal bekerültem egy merőben más műszaki területre, és elkezdtem mérnök hallgatókat pszichológiára tanítani. Roppant izgalmas volt. Szakmai életpályám nagyon fontos és meghatározó része az oktatói munkám. Amikor a BME-n

megalakult a pszichológiai szakcsoport, elkezdtünk közösen azon gondolkodni, milyen pszichológiai tárgyú tantárgyakat tudnánk tanítani, amelyek végül be is kerültek az egyetem verkeringésébe. Jelentős eredménynek tartom, hogy a BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Karon belül munka- és szervezetpszichológia szakirányt indítottunk pszichológiai mesterképzésben, és ebben oktatóként is részt veszek. Emellett nagyon szeretem az egyetemisták részére indított készségfejlesztő tréningeket is, amelyek nagyon népszerűek a hallgatók körében. Ez egy nagyon sikeres „üzletágunk” lett.

Hogyan látja a hazai diáktanácsadás és karrierszolgáltatások rendszerében a pályatanácsadás szerepét?

A Felsőoktatási Tanácsadás Egyesületben dolgozunk a diáktanácsadás protokollján, amelyben a szakértők leírják, hogyan látják a diáktanácsadásban az egyes tevékenységeket, valamint milyen együttműködések szükségesek a diáktanácsadás és a karrierszolgáltatások között. Nagyon különbözőek a felsőoktatási szolgáltatások mind a diáktanácsadás, mind a karriertanácsadás szempontjából. Vannak hatékonyan és roppant eredményesen működő szervezetek. Nagyon fontos feltételnek tartom a jó személyzetet. A diáktanácsadóban olyan tanácsadók kell, hogy üljenek, akik különbséget tudnak tenni aközött, hogy a tanácskérő problémájának fényében információt adjanak, konzultációt tartsanak, vagy pszichológiai tanácsadást nyújtsanak. Nagyon fontos emellett, hogy a szakember különbséget tudjon tenni a pszichológiai tanácsadás különböző szintjei között, meg tudja állapítani, ha magasabb kompetenciát igénylő szolgáltatás nyújtása szükséges (pl. pszichoterápia). Tehát mindenképpen szakemberek kellene a hatékony feladatellátáshoz.

Emellett azoknak az egyetemista diákoknak is nagyon nagy szerepe van, akik megfelelően érzékenyek társaik problémáira, és kiképzett kortárstanácsadóként tudnak belépni a szervezetbe. A hallgatókat ki kell képezni a szolgáltatás nyújtására, olyan fejlesztési folyamatokat kell beépíteniük a rendszerbe, amelyek során pontosan megismerik a saját képességeiket és kompetencia határaikat, felismerik, hogy meddig mehetnek el. Nagyon gyakran könnyebb egy kortársához odamennie az egyetemistának a problémájával, aki megfelelő szakértelemmel rendelkező szakemberhez tudja közvetíteni, és így megfelelő segítséget kap.

A BME diáktanácsadójában és karrierirodájában mennyire hangsúlyosan jelennek meg a pályaaorientációval kapcsolatos kérdések, problémák? A BME-s fiatalok esetében milyen főbb pályaválasztási kérdések merülnek fel, leggyakrabban milyen problémákkal szembesülnek?

Két nagyon fontos pontja van a pályaaorientációnak: az egyik a középiskolai, amikor eldönti a diák, hogy hová megy továbbtanulni. A pályaaorientációnak ebben a szakaszában meg kell ismertetni a diákot azzal, hogyha – maradjunk a saját szakmai területünkön – mérnök lesz, akkor oda milyen tudás, milyen képességek, milyen alapismeretek szükségesek, mi várható el tőle, milyen tanulmányi teljesítményre lesz szüksége, hol tud elhelyezkedni, mi az a munkatevékenység, amit végezni fog. Ez egy nagyon meghatározó pont, mert ezen ismeretek birtokában tud jól dönteni a leendő hallgató. A nem megfelelő középiskolai pályaaorientáció nagyon sok nehézséget jelent nemcsak a hallgatók számára, hanem az egyetem számára is. Nagyon nehéz valakit megnyerni arra, hogy tanuljon, tanulja azokat a szakmai területhez

Fotó: Polonkai Gizella

szükséges alaptudományokat – mert az elején matematikát, fizikát, kémiát, digitális technikát, mechanikát és alapozó tárgyakat tanulnak –, amelyekből még nem látszik feltétlenül, hogy mi lesz a szakmája. Ha érti, hogy miért van erre szükség, akkor könnyebb a hallgatónak és a felsőoktatási intézménynek is. Tehát itt a pályaaorientációnak nagyon nagy szerepe lenne.

A másik fontos pont már maga az egyetemi pályaaorientáció. Előfordul, hogy valaki már egyetemi hallgatóként bizonytalanodik el korábbi választása helyességében, és azt akarja eldönteni, hogy maradjon-e választott szakjánál, vagy változtasson. Tapasztalatom szerint több esetben a pszichológiai problémaként megélt gondok mögött is ilyen elbizonytalanodás áll. Ilyen esetekben a döntés meghozatalában, a döntési pontok mérgelésében (pl. Mi az, ami motiválja a szakon való maradásra? Milyen terve van arra az esetre, hogy adott szakon félbeszakítja tanulmányait? stb.) kell segítenünk őt. Ha a diákok jól döntöttek a középiskolai választásuk során, akkor az egyetemi pályaaorientációnak már könnyebb dolga van. Már csak abban kell segítenünk, hogy tájékozódjanak a különböző lehetőségekről: milyen továbbtanulási, milyen mesterképzések, milyen tudományos kutatói lehetőségeik vannak. Fontos, hogy a hallgatók tervezzék meg a pályájukat és ehhez szemléletet kell kialakítani. Meg kell tanítani, hogy ezt

PORTRÉ

hogyan tudják megtenni. Egyik ilyen lehetőség a *Karriertervezés című tárgyunk* sikeres teljesítése. Valójában a *szakmai képzésnek is része kell, hogy legyen egyfajta karriertervezés*, ami nagyon különbözőképpen van jelen. Vannak oktatók, akik ezt nagyon fontosnak tartják, és törekednek a hallgatók szakmai közösségének megteremtésére, tájékozódásuk és továbbhaladásuk segítésére, ami kiemelt szerepet kellene, hogy kapjon minden esetben.

Én mindig elmondom a hallgatóimnak, akik *pszichológiát* tanulnak, hogy úgy építettük fel a tananyagot, hogy *három célt szolgáljon: önismeretet, egymás megismerését és olyan kérdések megismerését, amelyekhez a munka- és szervezetpszichológus segítségét lehet kérni*, ha erre szükség van. Itt nemcsak tudományt tanítunk, hanem szemléletet formálunk, amelynek létfontosságú szerepe van. Mi a jövő értelmiségét neveljük. Én ezért tartom nagyon fontosnak a tanácsadót. Egyre több olyan eredményünk van, ami azt mutatja, hogy szükség van arra, hogy ilyen szolgáltatásunk legyen.

Dr. Takács Ildikó

A felsőoktatásban hallgatók lemorzsolódásának megelőzésében milyen feladatot hárítana meg a pályatanácsadás számára?

Az alapképzést megelőző középiskolai pályorientációban, az alapképzésben, a mesterképzésben és a doktori képzésben is különböző feladatok vannak, amelyek mind pályatervezéshez kapcsolódnak. A középiskolai pályorientációban az egyetem számos erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy minél több középiskolai diákhoz eljusson, és megismertesse a leendő mérnök és közgazdász hallgatókkal az egyetemünkön elsajátítható különböző szakterületeket. Ez folyamatos munkát igényel a tájékoztatók érdekes és színvonalas megtartása érdekében, valamint azért is, hogy az átadott információk alapján jól tudjon dönteni a diák.

Az egyetemi képzésben (mind az alapképzésben, mind a mesterképzésben) nálunk olyan képzések kialakításán és fejlesztésén dolgozunk, amelyek megfelelnek a munkaerőpiac igényeinek. Számos olyan kollégám van, aki nagyon széleskörűen látja az oktatást, nyitottak a változtatásra és a folyamatos megújulásra is. Ez nagyon jó érzés. Nagyon-nagyon fontos dolog, hogy képesek legyünk arra, hogy minél több kiváló és alkalmazkodó szakembert képezzünk ki, akik a munkaerőpiacon megállják a helyüket.

Emellett olyan tudósokat is képeznünk kell, akik újabb eredményeket érnek el a különböző szakterületeken. Meg kell teremteni a doktori iskolák alapjait és hátterét, valamint meg kell találni a képzésre nyitott és elkötelezett hallgatókat. Nagyon sok, kemény munkával és kutatással, nagy időráfordítással jár ez, erős motiváció kell ahhoz, ha ezt a pályát akarja befutni valaki. Azt gondolom, hogy a tapasztaltabb oktatóknak nagyon fontos feladata, hogy ezzel szembesítse a

diákokat. Meglepően sok hallgató nem fejezi be a doktori munkát, esetleg a hároméves képzést még végigcsinálja, de már nem írja meg a diszsertációját.

A fiataloknak általában nincsen pálya-tanácsadási igényük, igazából nem is észlelik, hogy van ilyen, és erre szükség lenne. Fel kellene kelteni ezt az igényt, és szembesíteni őket azzal, hogy ezt végig kell gondolniuk, és foglalkozniuk kell ezzel, saját pályafutásuk érdekében.

Benne van a lemorzsolódásban, hogy nem alkalmazkodunk a hallgatókhoz, és ez oktatói kérdés elsősorban. Vannak tanítványaim, akik külföldön tanítanak, és időnként meglátogatnak, Németországból, Franciaországból, az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából.

A francia, német és az olasz egyetemeken tanítók – főként mérnöki területen – pontosan ugyanúgy viselkednek, mint mi. Az egyik kollégám szerint, aki még mérnök tanár hallgatóként járt hozzám, az a különbség a mi oktatásunk és az amerikai oktatás között, hogy ott meg kell tanítani a hallgatót arra, ami ahhoz szükséges, hogy tovább tudjon haladni, és addig nem lehet továbbmenni. Tehát szükség van arra, hogy nálunk is másképpen tudjanak gondolkodni az oktatók.

A szerző

Tóth Ágnes

okl. közgazdász,
okl. közgazdász tanár

Nemzetgazdasági Minisztérium
TÁMOP 1.3.1-12 Projekt-végrehajtási Osztály,
projekt koordinátor

Ágnes Tóth: Interview with Dr. Ildikó Takács, the senior lecturer at Budapest University of Technology and Economics Department of Ergonomics and Psychology

Dr. Ildikó Takács has been involved in higher education since 1986 teaching students from different faculties (engineering, education and psychology).

Her fields of interest are career planning, students' guidance services and procrastination behaviour. There are a few essential projects of her that are worth to be mentioned:

Survey on how to launch a career counselling centre for student at Budapest University of Technology and Economics; Study within FEFA project about the possibilities and the frameworks for managing a career counselling centre; Research along with the Canadian Simon Fraser University (Vancouver) about the link between school leaving and good grades.

She has been a member of several professional organizations including Hungarian and international associations like Hungarian Psychological Association, Hungarian Association for Counselling in Higher Education, European Association of Work and Organizational Psychology, International Association of Applied Psychology, International Association of International Education. Dr. Ildikó Takács was interviewed about her important career success and about career counselling.